

Солоспів

Культурно-мистецький часопис кафедри сольного співу
Львівської національної музичної академії ім. М. В. Лисенка

№ 4, вересень-жовтень 2011 року

**Вітаємо студентів та викладачів вокального факультету
з початком нового навчального року та бажаємо плідних
здобутків на ниві знань!**

Дорогі викладачі та студенти вокального факультету!

Вітаю Вас у стінах нашої рідної Alma Mater, де здавна плекається висока музична та вокальна культура, де звершилось немало видатних подій вокального мистецтва, з початком нового навчального року!

Ви маєте можливість навчатись і працювати в одному з найстаріших навчальних закладів України та примножу-

ПРИВІТАННЯ

ректора Львівської національної музичної академії ім. М.В.Лисенка професора

ІГОРА ПИЛАТЮКА

з нагоди початку нового року.

вати його здобутки, послідовно та вірно служити Високому Мистецтву.

Тож бажаю Вам міцного здоров'я, благополуччя, нових творчих досягнень. Нехай Вам частить у Вашій плідній твор-

чій роботі на мистецькій ниві!

Ігор ПИЛАТЮК,
*народний артист України,
ректор Львівської національної
музичної академії імені
М. В. Лисенка*

ФЕСТИВАЛЬ «ГАЛИЦЬКА РАПСОДІЯ»

Висока вокальна культура плекається у Львові упродовж багатьох століть. Любов не лише до оперного, а й до камерного співу панує у нашому місті з часу перших концертних виступів – а це понад 200 років.

Камерні вокальні твори пропагував у своєму класі професор Валерій Висоцький – фундатор львівської вокальної школи. Конкретні приклади такого репертуару вдалося віднайти у програмах щорічних звітів Галицького Музичного Товариства. Вихованці професора – Олександр Мишуга, Соломія Крушельницька, Модест Менцинський, Микола Левицький та ін., ставши видатними співаками, поряд з оперною діяльністю проводили і концертну, де з успіхом виконували камерні твори різних композиторів, у тому числі й українських авторів.

Свого часу визначними інтерпретаторами ка-

мерної творчості були вихованки львівської вокальної школи Олександра Любич-Парахоняк, Марія Сабат-Свірська, Олена Дмитраш – талановиті професійні співачки. Усі вони були палкими пропагандистками творчості українських композиторів. Солоспіви М.Лисенка, В.Матюка, О.Нижанківського, Д.Січинського, К.Стеценка, Я.Степового, С.Людкевича, В.Барвінського, українські народні пісні незмінно звучали у їх концертних виступах.

Талановитою камерною співачкою була племінниця С.Крушельницької – Одарка Бандрівська, яка досягнула у цьому напрямку високого виконавського рівня та на основі свого довголітнього і плідного педагогічного досвіду теоретично обґрунтувала методику навчання співу. Відповідно до власної концертної практики педагог створила концепцію камерного співу, основою якої

стало послідовне дотримання тези про єдність образно-сміслового та технічно-віртуозного компоненту виконання. Особливо важливою є роль О.Бандрівської в узагальненні засад інтерпретації та пропаганді української вокальної музики. І сьогодні актуальними залишаються її слова з анотації до запису солоспівів українських композиторів: «...маємо твори, які представляють всенародну цінність, якими можемо похвалитися перед іншими народами. Тому треба їх популяризувати, щоби передовсім ми самі, українці, їх добре знали». З її класу вийшли оперні співаки Любомир Мацюк, Ія Мацюк, Теофілія Братківська, Павлина Криницька, Тамара Дідик, а також камерні співачки – Любов Дороніна, Марія Процев'ят, Марія Байко, продовживши та розвинувши виконавські принципи львівської вокальної школи, яка завжди тяжіла

до стриманої, але технічно вишуканої камерності.

Особливо великої ваги на ниві українського вокального мистецтва набула виконавська та педагогічна діяльність Марії Байко: видатна камерна співачка, вона прищеплює своїм вихованцям любов до камерних творів українських композиторів та до української народної пісні, утверджуючи та зберігаючи українські народні традиції.

У цьому контексті не можемо оминати імені прекрасної камерної співачки – вихованки класу Людмили Жилкіної (сольний спів) та Ніни Чубарової (камерний спів) – Ольги Басистюк, солістки Будинку органної і камерної музики в Києві, у репертуарі якої поряд з оперними аріями – партії у вокально-симфонічних творах, спеціальних органних транскрипціях, камерні твори зарубіжних та українських

Закінчення на 2 стор.

Закінчення, поч. на 1стор.

композиторів.

Тож, зважаючи на давні традиції в області камерного виконавства та обстоюючи необхідність ширшого пропагування камерної вокальної му-

зики, актуальним видається така форма популяризації камерного виконавства як фестивалі української камерної вокальної музики.

Перший такий фестиваль на базі нашої Академії планується провести у 2011-2012

н. р. До участі у фестивалі будуть залучені кращі студенти, які б змогли на високому виконавсько-професійному рівні виконати твори львівських композиторів кінця XIX – поч. XXI століття.

Такі заходи, на моє глибоке

переконавання, засвідчать велику увагу до камерного співу загалом та підняття престижу камерного співака зокрема.

Ігор КУШПЛЕР,
народний артист України,
завідувач кафедри
сольного співу

Загалом етапи розвитку галицького солоспіву можна розподілити відповідно до культурно-історичних періодів, які бурхливо наступали у краї та спричиняли появу нових художніх віянь.

Першим етапом став салонно-романтичний. Сольні пісні найбільше поширювались в аристократичних салонах, звучали у невеликому камерному просторі і, відповідно, оспівували передусім «домашні», обмежені колом інтимних переживань, образи.

Оскільки цей час позначений також початками національної самосвідомості і змагань за утвердження своєї ідентичності у кожного з народів, що склали мультикультурне середовище Галичини, то тематика солоспівів, особливо ближче до «весни народів» 1848 р. поступово збагачується образами патріотичного змісту, як і виразними фольклорними мотивами. Романтично-сентиментальні пісні виходять у цей час з-під пера Ф.К.Моцарта, збірка «Pieśni polskie i ruskie ludu galicyjskiego» Вацлава Залеського – Кароля Ліпінського отримали велику популярність як серед польської, так і серед української молоді, а й автор національного гімну України Михайло Вербицький прилучився до творення салонного галицького солоспіву численними піснями, як от: «Думка», «Повеліне», «Совіт дівичці», «Погулянка» та ін., що нерідко були номерами зі співігор, які охоче співались і поза театральними стінами.

Цей патріотично-салонно-романтичний етап охоплює приблизно першу половину XIX ст. і природно завершується «весною народів» 1848 року. Далі починається процес переосмис-

лення національних мотивів, глибше проникнення в традиції свого народу, розуміння просвітницького призначення музики, в тому числі передусім – пісенної творчості, яка прямує від серця до серця. Тут вартують згадки послідовники і учні М.Вербицького, а також представники т. зв. «лисенкової школи» – Віктор Матюк, Анатоль Вахнянин, Остап Нижанківський, Денис Січинський. Для них пісня стає вже виразником глибших почувань, будується на основі самостійних студій над кращими світовими зразками пісенної спадщини. Тим-то і обсяг тем та образів, до яких сягає друга генерація, значно більший, різноманітніший, а жанрова палітра включає в себе чи не всі відомі на той час різновиди від простенької куплетної форми, що наслідує фольклорні першоджерела, попри лірико-психологічні мо-

нологи до розгорнутих сцен, своєрідних вокальних поем.

В польській музиці особливо активно в жанрі пісні працює Ян Галь, окремі цікаві зразки має у своєму доробку Генрик Ярецький, хоч вони і нечисленні.

Невипадково пісня стає надзвичайно популярною у всіх сферах культурно-громадського життя, без перебільшення, однією з центральних позицій музичних акцій. Такі пісні, як «Помарніла наша доля» А.Вахнянина, «Веснівка» В.Матюка, «Dziwczę z buzią jak malina» Я.Галя, «I молилася я» О.Нижанківського, «Бабине літо» Д.Січинського стають візитними картками галицької культури даного періоду, звучать не лише в краї, але й далеко поза його межами. Невипадково також, що саме в цю добу формується блискуча вокальна школа Валерія Висоцького, котра дала світові цілий ряд

зірок першої величини. Таким чином, цей період, коли так гармонійно об'єдналися продуктивна, тобто творча, композиторська, репродуктивна виконавська, та перцептивно-суспільна потреба в пісні, - без перебільшення можна назвати «золотим віком» галицької пісні, її натхненною кульмінацією. Природно також і у фестивалі «Галицька рапсодія» цей сегмент пісенної культури буде представлений особливо багато і розмаїто.

Професіоналізація музичної культури, яка настає у всіх ділянках в першій третині XX ст., не могла не позначитись на такому чутливому художньому барометрі, як пісня. Солоспів все частіше набуває рис вокальної поеми, стає полем творчого експерименту, на якому апробуються знаки і прийоми новітніх естетичних напрямів і тенденцій. Так, насиченими експресивними тонами позначені пісні Станіслава Людкевича та Мечислава Солтиса, вишукано рафінована манера імпресіоністичного звукопису та символістичної багатозначності проявляється у солоспівах Василя Барвінського, Нестора Нижанківського, нефольклорні мотиви переважають у піснях Миколи Колесси, Зеновія Лиська, Станіслава Невдомського.

Ця творча продукція вже ніяк не розрахована на аматорів, оскільки вимагає для своєї інтерпретації солідної фахової підготовки, а й сприйняття такої музики потребує достатньо високого інтелектуального рівня. Тож

ГАЛИЦЬКИЙ СОЛОСПІВ ЯК ОБРАЗ ДУШІ

Фестиваль солоспіву «Галицька рапсодія», запланований на 2011-2012 н.р. кафедрою сольного співу з ініціативи професора Ігора Кушплера, - це не просто «міроприємство», яке має відбуватися для «галочки». Представляючи найширшу панораму галицької пісні за 200 років, прямуючи в рік 140-річного ювілею найбільшої зірки (сьогодні б ми сказали: мегазірки) львівської вокальної школи Соломії Крушельницької, організатори розкривають найправдивіше - історію краю, найглибшу сутність його філософії, найпотаємніші струни його душі, а водночас - не порожніми гаслами, а мистецькими вершинами, справжнім професіоналізмом доводять абсолютну рівність нашої спадщини з найбільш реномованими культурними центрами Європи.

природно відбувається своєрідна поляризація пісенного жанру в Галичині, з одного боку, солоспів як зразок найвищої композиторської майстерності, призначений для високоосвіченої аудиторії, з іншого ж – розквіт популярної пісні, невибагливої у засобах виразності, легкої для запам'ятовування і приємної для вуха. Чутливі романси Ярослава Барнича і Богдана Веселовського, «батьрські» пісеньки, «kriosenka lwowska» прекрасно передають атмосферу міжвоєнного Львова. До сьогодні немає, мабуть, жодного галичанина, який не знав би «Гуцулки Ксені» Я.Барнича чи «Tyłko we Lwowie» Г.Варса.

Радянська доба, що складала умовний четвертий період розвитку галицького солоспіву, теж знайшла у дзеркалі камерно-вокального жанру своє вірне відображення. Насаджувані радянською ідеологією стереотипи соціалістичного реалізму, безперечно, вплинули на манеру партійно-комсомольських пісень, які зобов'язаний

був мати у своєму творчому портфелі кожен член ЛОС-КУ, як «свідомий радянський митець». Однак далеко не ці квадратно-дерев'яні опуси визначали справжнє обличчя нашої пісні. Дотепні і винахідливі галицькі композитори, попри всі заборони, знайшли спосіб продовжувати органічну традицію вокальної творчості, яка складалася у краї протягом кількох сторіч, а водночас чутливо підхоплювати деякі інноваційні тенденції світової пісенної культури. Що все-таки проникали крізь «залізну завісу» через розмаїті радіоголоси та музичну контр-абанду.

І так, чудові мелодійні солоспіви Анатолія Кос-Анатольського та Євгена Козака зберігали в пам'яті наступних поколінь галичан невмирущі традиції «перемисьльської школи» і чутливого романсу 20-х – 30-х років ХХ ст. «Ой ти дівчино, з горіха зерня» А.Кос-Анатольського чи «Вівчарик» Є.Козака можуть бути цьому найкращим свідомством.

У 60-ї роках розпочинається нова хвиля галицької пісні. Поштовх до неї дають темпераментні запальні ритми популярних пісень Мирослава Скорика, а продовжать твори Володимира Івасюка, Богдана Янівського, Віктора Камінського, Ігора Білозіра, що користувались всезагальною любов'ю і звучали звідусіль.

Разом з тим і «серйозна» лінія галицького солоспіву природно припадає на роки Незалежності. Його оцінити і узагальнити поки що найважче не лише тому, що ті художні звершення, сучасниками і учасниками яких стаємо ми самі, не можемо побачити об'єктивним неупередженим поглядом, але й тому, що інтенсивна комерціалізація сфери популярної музики і водночас нехтування та слабка підтримка академічного мистецтва спричинили, з одного боку, крайню примітивізацію естради, з іншого ж – дають замало імпульсів для появи серйозних солоспівів. Адже пісня – це живий організм, що для свого існування потре-

бує суспільного запиту, слухачького відгуку. Тому на тлі всезростаючого інтересу в академічних колах до інструментальних жанрів, масштабних вокально-хорових полотен більшим попитом користуються камерно-вокальні кантати, такі як «Пісня про Дніпро» М.Скорика, «Чигирине, Чигирине» В.Камінського, «Скарга терну» Ю.Ланюка чи «Г'єро мертвопетлює» О.Козаренка.

Але зміна формату камерно-вокальної творчості сучасних галицьких композиторів зовсім не означає втрати історичного значення велетенської пісенної спадщини нашого краю. Вона завжди залишається невід'ємною часткою культурного буття, наповнює програму концертів і навчальні курси, збирає повні зали слухачів – свідченням чого є і проведення фестивалю «Галицька рапсодія».

**Любов КИЯНОВСЬКА,
доктор
мистецтвознавства**

Діяльність Ади Іванівни вирізняється багатогранністю. Вона – професор кафедри концертмейстерства, декан вокального і диригентського факультетів та відділу народних інструментів оркестрового факультету (від 1980 року); у 1985-1992 рр. – завідувач кафедри сольного співу. Закінчила диригентський (клас Л.Бобер, 1973 р.) та фортепіанний (клас О.Качевої, 1974 р.) факультети Львівської державної консерваторії ім. М.В.Лисенка. Після завершення навчання працювала концертмейстером на кафедрі диригування у класі Ю. Луціва та Є. Вахняка. Ада Іванівна підготувала чимало концертних програм з Ігорем Федоровичем Кушплером.

З 1980 року А.Кушплер почала займатись педагогічною роботою у класі концертмейстерства. За цей час виховала понад 50 випускників, дипломантів та

ТРУДІВНИЦЯ НА Ю В І Л Е І МИСТЕЦЬКІЙ ТА ПЕДАГОГІЧНІЙ НИВІ

Колектив кафедри сольного співу щиро вітає багатолітнього декана вокального факультету, професора Аду Іванівну Кушплер з ювілеєм!

лауреатів різноманітних конкурсів у номінації «кращий концертмейстер». Серед них – Г.Радченко, Є.Худавердян, П.Довгань, М.Вишковська, А.Ручко та ін. За роки роботи на кафедрі педагог підготувала і провела зі своїми студентами чимало цікавих тематичних концертів, серед яких «Поезія Т.Шевченка, А.Міцкевича, О.Пушкіна у вокальній ліриці», «Романси П.Чайковського та

С.Рахманінова», «До 200-ї річниці від дня народження В.А.Моцарта», «Пісні подорожуючого підмайстра» Г.Малера, «Лебедина пісня» та «Зимовий шлях» Ф.Шуберта, «Пісні і танці смерті» та «Без сонця» М.Мусоргського, «Солоспів на слова Т.Шевченка» та багато інших. Велика їх частина – у співпраці зі студентами класу І.Ф.Кушплера. Така творча співдружність є надзвичайно плідною і приносить хороші результати.

Бажаємо шановній Аді Іванівні міцного здоров'я, гарного настрою, плідної праці на творчій педагогічній ниві!

Кафедра сольного співу

ВІКТОР ЛУЖЕЦЬКИЙ – Ю В І Л Е І

СПІВАК, ХУДОЖНИК, ПЕДАГОГ

Віктор Лужецький – український оперний співак (бас) і художник, заслужений артист України (1975). Народився 7 серпня 1926 року в сім'ї працівників порту у місті Миколаєві.

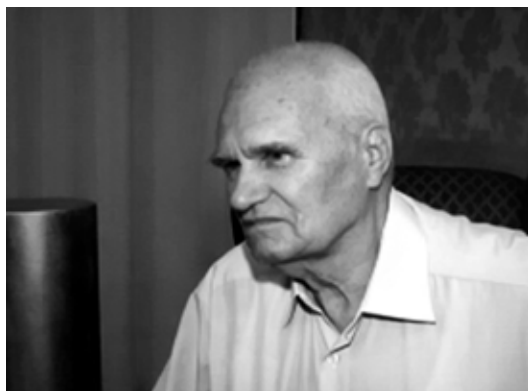
У 1951-1956 рр. навчався в Одеському державному художньому училищі ім. М. Грекова у класі Л.Мучника і В.Токарева. Ще студентом підробляв статистом в Одеському оперному театрі, де співаки-професіонали зауважили добрі вокальні дані молодого художника й рекомендували серйозно зайнятися постановкою голосу. Натхненний підтримкою друзів, він брав уроки вокалу у заслуженого артиста України С.І.Ільїна. За скеруванням працював викладачем декоративного оформлення Ківерцівського (поблизу Луцька) культосвітнього технікуму.

І хоч народився В. Лужецький у далекому портовому місті Миколаєві, уже більше піввіку він – львів'янин. Саме у Львівській державній консерваторії у 1957-1962 рр. навчався в класі професора П.Кармалюка.

У 1962-1997 рр. працював солістом Львівського театру опери та балету. У репертуарі співака – близько ста різнохарактерних партій. Серед них Карась «Запорожець за Дунаєм» С.Гулака-Артемовського, Виборний «Наталка Полтавка» М.Лисенка, Бурунда «Золотий обруч» Б.Лятошинського, Гремін «Євгеній Онєгін» П.Чайковського, Кочубей «Мазепа» П. Чайковського, Бертран «Іоланта» П. Чайковського, Кончак «Князь Ігор» О.Бородіна, Іван Хованський «Хованщина» М. Мусоргського, Інквізитор, Сільва «Дон Карлос» та «Ернані» Дж.Верді, Альвізе «Джоконда» А.Понкієлі, Дулькамаре «Любовний напій»

Кажуть, Муза дуже ревнива: вона не терпить, коли її обранець звертає увагу на покровительку іншого виду мистецтва. У випадку ВІКТОРА ЛУЖЕЦЬКОГО маємо рідкісний виняток: дві Музи не лише стали приятельками, а й нерозлучними сестрами, доповнюючи одна одну. Він їх обох ніколи не забував, не зраджував, не ставився байдуже, кожній віддав належну увагу.

Г.Доніцетті, Ландграф «Тангойзер» Р.Вагнера, Лепорел-

сценічного перевтілення. Освіта художника стала пре-

красним доповненням для створення співаком артистом яскравих сценічних образів, адже кожен створений ним грим теж був витвором мистецтва.

Гастролював містами України і Росії. Незмінний супутник усіх гастрольних поїздок співака – етюдник, в антрактах – папір і олівець. Під час виступів Львівського оперного театру у Хмельницьку в інтерв'ю газеті «Радянське Поділля» від 10 липня 1983 року В.Лужецький обіцяв: «Хмельничанам подарую свої роботи в операх «Ернані» – Сільву, «Ріголетто» – Монтероне і Спарофучіля, «Запорожець за Дунаєм» – Карася. А з Хмельниччини неодмінно привезу у Львів замальовки неповторних краєвидів до майбутніх художніх творів, бо у вільний час люблю малювати». Саме так в перервах між виставами було створено десятки замальовок співака-художника.

В малярстві Лужецький є прихильником традиційного, реалістичного письма. Серед його робіт – портрети, натюрморти, пейзажі.

В.Лужецький – сором'язливий жартівник, дотепник, правдолюб. Художник лю-

бить життя, людей, природу. Звідси і розмаїття тематики робіт митця: море, Карпати, Львів, квіти.

Портрет, як окремий жанр образотворчого мистецтва, займає одне з чільних місць у творчості Віктора Лужецького: діти війни, фронтовики, батьки. Життя у музично-артистичному світі відобразилося в роботах художника, в портретних полотнах його авторства. Героями портретів стають друзі, колеги митця, студенти, з якими він спілкується не лише під час виступів, а й за лаштунками сцени, в побуті. Віктор Лужецький – учасник багатьох художніх виставок, зокрема персональні відбулися у Львові (1978, 1998).

З нагоди гарного ювілею митця у Музично-меморіальному музеї Соломії Крушельницької у Львові відкрилася виставка портретів співаків пензля В.Лужецького. На виставці експонуються мистецькі твори В.Лужецького з фондів Музично-меморіального музею Соломії Крушельницької, з приватної збірки художника, а також – з колекції приятелів автора. Працівники Музею висловлюють подяку Наталії Величко, Галині Гавриш, Василеві Дудару, Олександрові Громишу, Володимирі Чайці, Людмилі Божко, Роману Вітошинському, Роману Трихимуку, Світлані Разіній, Олені Поліщук, Ростиславу Ігнатенкові, Богдану Косопуду за надані для експонування художні роботи.

Вітаючи Віктора Петровича, зичимо, щоб любов до мистецтва, до прекрасного довго підтримувала стрункість його постави, блиск очей і щире усмішку.

**Олександра КИРИК,
ст. наук. співробітник
Музично-меморіального
музею С.Крушельницької
у Львові**

ІІ КРЕДО – ПОСТІЙНО ШУКАТИ І СПІВАТИ ЗАВЖДИ НА ВІДМІННО

Ю В І Л Е І

Народилася Л.Божко в селі Гребінка, що на Полтавщині, у 1941 році. Зростала в оточенні співочих людей, і вже з раннього дитинства сама співала. Таким чином місцеві співацькі традиції та щедрий пісенний фольклор проникав у свідомість майбутньої співачки. Завдяки вродженій музикальності та хорошим природним голосовим даним вона була прийнята на підготовче відділення Київської державної консерваторії ім. П.Чайковського у 1958 році. Два роки стали роками засвоєння музичної грамоти, знайомства з музичною літературою, опанування основами вокального співу. У 1960 Людмилу Божко вже взяли на перший курс. Навчалася молода співачка у класі народної артистки, професора Зої Михайлівни Гайдай (1965), яка стала творчим наставником Людмили Федорівни. Вона була дочкою відомого українського фольклориста і хорового диригента М.І.Гайдая і зуміла прищепити своїй учениці особливу любов до рідної пісні, рідної культури. Методичні засади роботи з засвоєння об'ємного репертуару, пройдені в класі під проводом досвідченої співачки партії, послідовність опанування виконавських труднощів, струнка система вокальної та художньо-естетичної роботи над роллю залишилися для Л. Божко керівними настановами у власному подальшому самостійному шляху. В класі зі студентами проводилася робота над дикцією, вірним фонетичним відтворенням іншомовних текстів, вільним оволодінням фортепіанним акомпанементом, фаховою і загальномузичною ерудицією, естетичним вихованням молодих співаків. Настано-

Українське вокальне виконавство та педагогіка мають на сьогодні сформовану традицію, здобутки і надбання, неповторне національне обличчя. За період формування, існування і еволюції українська професійна академічна школа співу увібрала в себе потужні напрацювання самостійних регіональних виконавських шкіл, насамперед київської, харківської, одеської та львівської, тим самим постійно підтверджуючи рівень та значимість національного вокального мистецтва на міжнародному рівні. Поєднання надбань київської та львівської вокальних шкіл демонструє своєю виконавською творчістю і педагогічною діяльністю народна артистка України, професор Львівської національної музичної академії ім. М.В.Лисенка Людмила Федорівна Божко. Вона займає гідне місце серед великої когорти майстрів українського вокального мистецтва. 21 серпня Л.Ф.Божко відсвяткувала свій ювілей.

ви З. Гайдай були спрямовані не на відтворення авторитарних переконань щодо власного трактування твору і окремого сценічного образу, а на вияв і розвиток самостійності власного

кожного з нас... Вільно володіючи французькою мовою, Зоя Гайдай терпляче робила для нас дослівні переклади кожного рядка текстів «Пасторалей» Т. Векерлена, творів К. Сен-Санса, Дж. Мейєрбера. Величезне значення надавала професор загальному естетичному розвитку студента-вокаліста. Відвідування численних концертів (і не тільки співаків), спектаклів стало для нас обов'язковим... А заняття із загального фортепіано! Я безмежно вдячна педагогові зі спеціальності, яка примушувала серйозно займатися інструментом, ще й контролювала нас».

Будучи студенткою третього курсу, Л. Божко стала лауреатом Всеукраїнському конкурсі вокалістів у Києві (1964),

У 1965-1968 рр. Людмила Божко – солістка Львівської опери, де заспівала провідні партії в операх: Дж.Россіні «Севільський цирюльник» (Розіна), Дж.Верді – «Травіата» (Віолетта), «Ріголетто» (Джільда), «Сила долі» (Леонора), «Отелло» (Дездемона), Р.Вагнер «Тангойзер» (Єлизавета) та ін.

У 1968-1975 рр. – солістка Большого театру (Москва), у 1976-1999 рр. – солістка Львівського театру опери та балету. Виконала провідні партії в операх: М.Глінка «Руслан і Людмила» (Людмила), М.Римський-Корсаков «Царева наречена» (Марфа), С.Прокоф'єв «Війна і мир» (Наташа), М.Глінка «Іван Сусанін» (Антоніда), В.А.Моцарт «Весілля Фігаро» (Сюзанна), В.А.Моцарт «Чарівна флейта» (Паміна). Слід відзначити високопрофесійне і творче виконання ролей сучасного та класичного українського репертуару: В.Кирейко «Лісова піс-

Закінчення на 6 стор.

пошуку оригінального мистецького вирішення.

Людмила Федорівна згадує: «Блискуча співачка й актриса, Зоя Михайлівна була не менш талановитим учителем і наставником. Про музику, театр вона знала й розповідала багато. Величезна ерудиція, відмінне володіння фортепіано дозволяли Зої Михайлівні без

сторонньої допомоги знайти нас із багатьма творами, ретельно аналізуючи їх і вводячи до учбових програм. До того ж, педагог завжди дуже уважно й серйозно сприймала індивідуаль-

Закінчення, поч. на 5 стор.

ня» (Мавка), В.Кирейко «У неділю рано ...» (Настка), С.Гулак-Артемівський «Запорожець за Дунаєм» (Оксана і Одарка), Ю.Мейтус «Ріхард Зорге» (Ханко), Ю.Мейтус «Украдене щастя» (Анна), Ю.Янівський «Одеська балада» (Орися). У репертуарі співачки понад 40 оперних партій. Гастролювала з колективом театру (оперні постановки) та з концертними виступами у Польщі, Угорщині, на Кубі, в Канаді, Італії, Чехії, Румунії. Має фондіві записи опер Дж. Менотті «Телефон» (Люсі), С.Людкевич «Довбуш» (Ксеня, Дзвінка), Б.Янівський «Одеська балада» (Орися), В.Губаренко «Ніжність» (Вона), арії та романси зарубіжних та українських композиторів. Співачка була учасницею майже всіх декад українського мистецтва в республіках колишнього Радянського Союзу.

Постійно шукати і співати завжди на відмінно, – так

любить говорити Л.Божко. «І це правда, – писала у своїй статті „Розквіт таланту“ музикознавець О.Паламарчук. – У праці вона завжди шукає себе, і треба сказати, знаходить <...> Образи, створені Л. Божко, привабливі у сценічному вирішенні, чарують голосовою пластикою. В них і тепло, і ніжність, і ненависть, і рішучість. Вони життєві. Іноді здається, що відступила сценічна умовність, і перед тобою людина з усіма її принадами і турботами: прекрасний виробничник, вдумливий учитель, даслива мати і любляча донька, красива весела жінка, яка успадкувала музичальність, життєрадісність і працьовитість від своїх землячок – полтавчанок».

Велику роль у професійному житті співачки відіграв її чоловік – народний артист України і Татарстану, провідний диригент театрів Львова, Донецька, Казані – Ігор Лацанич. Познаюмившись у Львівському театрі опери та балету, вони не розлучались до кінця життя

Ігоря Васильовича (помер 2003 року).

З 1985 р. Людмила Федорівна поєднує виконавську діяльність з викладацькою на кафедрі сольного співу Львівської державної консерваторії ім. М.В.Лисенка (тепер – Львівська національна академія). Серед її учнів: Юлія Лисенко, Ляуреат першої премії Міжнародного конкурсу «Art and Education in the XXIst Century» (2004), солістка оперної трупи Львівського національного академічного театру опери та балету ім. Соломії Крушельницької (2008); випускниця її класу Анна Ковалко у якості камерної співачки гастролює в Україні, Чехії, Польщі, Австрії, Німеччині; вона – дипломантка XXXIV конкурсу ім. А. Дворжака та переможниця вокального конкурсу ім. С. Людкевича у Львові, учасниця численних міжнародних фестивалів (Київ, Грац, Карлові Вари, Львів). У Львівській опері працює ще одна її випускниця – В.Коломіщева. Студен-

ти професора Людмили Федорівни Божко у захваті від свого Вчителя, яка органічно поєднує в собі найкращі педагогічні риси: вимогливість і об'єктивність, тактовність і обізнаність.

У доробку досвідченої співачки і педагога – методичні напрацювання з питань оперних ансамблів, дослідження аспектів розвитку камерної опери, оперної та камерно-вокальної творчості українських композиторів. Нею укладено навчальний посібник-хрестоматію для співу «Український романс» (Львів, 2005).

За високохудожнє виконання духовної музики та заслуги перед помісною Українською Православною Церквою нагороджена орденом Святого Архистратига Михаїла (1999 р.).

Зичимо шановній мисткині міцного здоров'я, родинного щастя, подальших творчих успіхів!

**Руслана КАЛИН,
здобувач ЛНМА
ім. М.В.Лисенка**

НЕСТИ ІДЕЇ ВИСОКОЇ ДУХОВНОСТІ – ЇЇ ОБОВ'ЯЗОК

Ю В І Л Е Ї

Видатний музикознавець ХХ ст. Михайло Головащенко, оцінюючи навчальний посібник Анни Дашак «Божественна природа звуку», писав: «Читав і не вірив очам своїм, бо все це не вкладалося в звичні рамки інтелектуальних можливостей співаків. Я ж, слава Богу, знаю їх не одного і не один рік. Ви просто Чудо, Диво Дивне серед своїх колег. Дивуюсь і радію, що не збідніла наша рідна земля на таланти, талант в квадраті і в кубі! Слава Богу! І дай Боже нам таких співачок, співачок з глибокими знаннями філософії, філософським розумом, співачок – інтелектуалок! Ви справді є тією людиною, яка робить неможливе...».

На шпальтах нашого часопису вже було вміщено статтю професора кафедри сольного співу Анни Юрїївни Дашак про сучасний погляд на мистецтво співу. А.Дашак є великим поборником нових напрямів у музичному та вокальному вихованні майбутніх митців. На педагогічній ниві вона трудиться ось уже близько 30 років. Один з її основних принципів – виховувати не лише гарних професійних співаків, а й високодуховних і відповідальних громадян суспільства, які нестимуть Божественний вогонь мистецтва, розганяючи птьму духовного невігластва. А мистецтво, музика, як найдосконаліші шляхи до високої духовності, повинні бути носіями культури людства. До свого ювілею професор підходить з плідними здобутками у сфері педагогічно-виховної та наукової роботи.

А відомий поет сучасності Роман Кудлик, рекомендує Анну Дашак у члени Національної Спілки письменників України, зазначав: «Це унікальний випадок, коли відома оперна співачка попросившись зі сценою, береться за перо, проте пише

не мемуари, а творить посправжньому самобутню художню літературу. Її книжки „Пілігрими безконечності“, „Сплачений борг“, тепло зустрінуті читацьким загалом і критикою, засвідчили, що маємо перед собою небуденного письменника, зі

своїм концептуальним світобаченням та глибоким філософським осмисленням людського буття. Наділена майстерністю оповідача, тонким чуттям слова, стоячи на підґрунті ідей високої духовності, А. Дашак творить прозу непроминальну, багатогранну, тематично розмаїту».

Кандидат філологічних наук Марія Якубовська писала: «Отже, маємо феномен особистості. Напевно, такі талановиті люди з'являються на Землі неспроста – це життя неабсолютно необхідність людства. Бо саме ними, їхнім високим духовним потенціалом, вищується людство над сірістю, буденністю, суєтою».

Закінчення на 7 стор.

Закінчення, поч. на 6 стор.

Анна Юрїївна Дашак (дів. Лендранич) народилася 25 жовтня 1936 року в селі Невицьке Закарпатської області. Сім'я майбутньої співачки була дуже співочою, тож підростаючи у цьому середовищі, вона вже змалку була привичаєна до культурних традицій свого краю і свого народу. У шкільні роки Анна Дашак активно проявляла себе у різних мистецьких заходах. По закінченню школи навчалася в Ужгородському музичному училищі у класі диригування та вокалу. Після завершення навчання у 1955 році поступила до Львівської державної консерваторії ім. М. В. Лисенка на факультет диригування (клас Михайла Антківа, учня Миколи Колеси) і паралельно навчалася у вокальному класі Галини Ситнікової-Шкотнікової. У 1960-му закінчила диригентський факультет. Навчання на вокальному факультеті Анні Дашак довелося завершувати вже у Київській консерваторії, куди вона відважилася поїхати після смерті своєї викладачки. Тут займалася у класі професора Марини Єгоричевої, на той час завідувачою вокальною кафедрою. У 1964 році А. Дашак закінчує вокальний факультет і розпочинає працю в оперній студії Київської консерваторії та філармонії, але не довго, бо виходить заміж за Зенона Дашака і переїздить до Львова.

У 1965-1993 роках співач-

ка – провідна солістка Львівського театру опери та балету ім. І. Франка (тепер ім. Соломії Крушельницької). Л. Мельничук-Лучко у статті «Двадцять образів Ганни Дашак» (21. 03. 1978 р.) дала блискучу характеристику вокальних талантів А. Дашак: «Прекрасне ліричне со-

прано, здатне на вираження найширшої гами людських почуттів, дало можливість Ганні Дашак створити двадцять провідних партій. А це означає двадцять образів, і в кожного з них своє життя, характер, доля, свої радощі і страждання... Саме тут проявилась і багатогранність артистичного дарування, вокальна майстерність Ганни Дашак». Згодом тих партій та образів значно побільшало...

Співачка виконала близько 40 оперних партій лірико-драматичного репертуару, створивши незабутні образи. Серед них: Флорія Тоска («Тоска» Дж. Пуччіні), Мімі («Богема» Дж. Пуччіні), Лео-

нора («Трубадур» Дж. Верді), Ельвіра («Ернані» Дж. Верді), Елизавета («Дон Карлос» Дж. Верді), Віолетта («Травіата» Дж. Верді), Сантуцца («Сільська честь» П. Масканьї), Елизавета («Тангойзер» Р. Вагнера), Ганна («Зачарований замок» С. Монюшка), Маргарита («Фауст» Ш. Гуно), Оксана

(«Запорожець за Дунаєм» С. Гулака-Артемівського), Наталка («Наталка Полтавка» М. Лисенка), Марфа («Царева наречена» М. Римського-Корсакова), Маша («Дубровський» Е. Направника), Тетяна та Іоланта («Євгеній Онєгін», «Іоланта» П. Чайковського), Тамара («Демон» А. Рубінштейна). В операх – Валентина («Весела вдова» Ф. Легара), Розалінда («Лілік» Й. Штрауса), Жермена («Корневільські дзвони» Р. Планкетта), Елена («Прекрасна Елена» Ж. Оффенбаха), Саффі («Циганський барон» Й. Штрауса).

Її чудовий голос звучав не лише на теренах тодішнього Союзу, а й за кордоном. Її талантом милувалися Східна та Західна Німеччина, Болгарія, Польща, Чехословаччина. Вона представляла Україну на фестивалі «Мистецтво республік» у м. Цілінограді.

Досліджуючи виконавську діяльність співачки, музикознавець О. Паламарчук писала: «Любов до співу – покликання Ганни Дашак... Поведінка на сцені виразна, акторська гра багатогранна, а голос великої сили й експресії передає небуденні почуття, безмежні і невгамовні. Заворожує сценічна привабливість актриси...».

Наприкінці грудня 1977 році Анні Дашак було присвоєно звання заслуженої артистки України. У статті

«Окрилена пісню» О. Паламарчук, відзначаючи цю вагому подію у творчому житті молоді співачки, писала: «На сцені вона, як у житті, а в житті, як на сцені, – щира, правдива, приваблива. Кожна її оперна партія позначена авторською самобутністю, кожна роль – викинчена, виразна доля героїні. Такою є творча характеристика провідної солістки Львівського державного академічного театру опери та балету імені Івана Франка Ганни Дашак».

Від 1985 р. паралельно з виконавською співачка розпочинає і педагогічну роботу у Львівській державній консерваторії ім. М. В. Лисенка (тепер Львівська національна музична академія ім. М. В. Лисенка).

Мета професора Анни Юрїївни Дашак – прищепити вихованцям культуру співу, допомогти в опануванні вокальною технікою, у розкритті глибини змісту художніх творів, передачі задумів композиторів, відтворенні стилів. Міцна педагогічна база на основі сплаву різних методик дає можливість Анні Юрїївні вималювати свою переконливу лінію викладання та виховання. Педагог працює Анна Юрїївна натхненно, запоззято, дотримуючись високих мистецьких принципів. Невипадково всесвітньо відомою співачкою Іра Маланюк, відвідавши Львівську музичну академію, назвала клас Анни Дашак одним з кращих в Україні, що досяг європейського рівня викладання.

Серед випускників А. Дашак – солістка «DiSaro-Orega» у Нью-Йорку О. Грабова, солістка Київської національної опери С. Годлевська, солістка Львівської філармонії В. Голубнича-Микулка.

Студенти професора А. Дашак – неодноразові учасники, дипломанти та лауреати міжнародних конкурсів: Світлана Годлевська – лауреат (друга премія) IV музичного конкурсу імені Станислава Людкевича (Торонто,

Закінчення на 8 стор.

Закінчення, поч. на 6 стор.

Канада, 1995), лауреат XXXI Міжнародного конкурсу співаків ім. А. Дворжака (Карлові Вари, 14 листопада, 1996); Віталія Микулка – фіналіст лауреат XXXI Міжнародного конкурсу співаків ім. А. Дворжака (Карлові Вари, 14 листопада, 1996); Олександра Грабова – лауреат (третя премія) Міжнародного конкурсу (Нью-Йорк, 8 жовтня 1998), лауреат (друга премія) Міжнародного конкурсу (Нью-Йорк, 5 жовтня 1999), фіналіст Міжнародного конкурсу (Нью-Йорк, 21 червня 2001); Уляна Токарівська – дипломант II Міжнародного конкурсу молодих вокалістів «Солов'їний ярмарок»

імені Анатолія Солов'яненка (Донецьк, 26-31 травня 2002); Вікторія Ватутіна – лауреат (Гран-прі) Міжнародного конкурсу «Мистецтво XXI століття» (Київ-Ворзель, 13-21 жовтня 2004); Олена Вакуленко – дипломант міжнародного конкурсу ім. С. Прокоф'єва (13 червня 2000), лауреат (у номінації «За краще виконання українського твору») Міжнародного фестивалю вокалістів, присвяченого пам'яті І.Алчевського (м. Алчевськ, 2005); Ольга Антощук – лауреат Міжнародного конкурсу «Мистецтво XXI століття» (Київ-Ворзель, 13-20 жовтня 2007), Дарія Князева – лауреат Міжнародного конкурсу «Мистецтво XXI століття» (Київ-Ворзель), со-

лістка Київської національної опери.

Анна Юрїївна переконана, що педагог, який виховує молодого митця, зокрема співака, повинен знати закони акустики, фізіології, психіки, вібраційну шкалу звукутворення, глибоко розуміти людську природу. Наука довела, що психічна сфера людини має надзвичайно тонку організацію з далекосяжними можливостями, і що вона переважає у творчому аспекті самовираження. «Виховний процес – священодійство, величезна відповідальність перед собою та суспільством, це складна внутрішня робота педагога над покращенням своєї духовної природи, з якої по-

винна променіти велика любов, потреба творити добро, велике тепло, під дією якого розквітає таємнича квітка, ім'я якої – творча особистість. Даючи імпульс до покращення духовної природи студента, ми допомагаємо йому якнайкраще розкрити багатство духовної палітри, яка буде основою його надбань на ниві майбутніх творчих звершень».

Бажаємо А.Ю.Дашак міцного здоров'я, щастя та благополуччя, плідної діяльності у сфері педагогічно-виховної та наукової роботи.

Мирослава ЖИШКОВИЧ,
кандидат
мистецтвознавства

СІМНАДЦЯТЬ «ЗОЛОТИХ ДУМОК» СОЛОМІЇ КРУШЕЛЬНИЦЬКОЇ

Кожен співак і педагог має у своєму творчому педагогічному «арсеналі» висловлювання, які відображають його світогляд, розкривають багатий внутрішній світ, які «відтіняють» його погляди на вокальне мистецтво. Сьогодні подаємо настанови видатної української співачки Соломії Крушельницької (23.09.1872- 16.11.1952), зафіксовані у спогадах її учнів. Ці методичні вказівки, що визріли на основі величезного артистично-виконавського та життєвого досвіду, мають неабияке пізнавальне та виховне значення. Як зауважує доктор мистецтвознавства, професор Володимир Овсійчук, «це прості й мудрі істини, які, звичайно, не збагнеш за один раз...»

1. Музика – це свячення, до якої завжди треба підходити з натхненням і піднесенням, інакше вся робота буде марною.

2. Співати треба з любов'ю, з умінням і знаннями.

3. Хто вміє декламувати, той вміє співати.

4. При вмілому керуванні роботою м'язів дихального апарату

та резонаторами співак може формувати звук будь-якого відтінку і характеру, залежно від змісту виконуваного твору або емоцій виконавця.

5. Правильний тон – це той, з якого легко можна перейти як у форте, так і в піаніссімо.

6. Коли ви на високій ноті ставите фермату, то її тривалість повинна

залежати від того, скільки вистачить повітря у слухача, а не у вас з натренованим диханням співака; якщо ж ви перетягнули її, – ваш спів ніколи не вважатиметься культурним; припуститися лише невеликі відхилення.

7. Кожен твір, а навіть вправу, треба старатись виконувати досконало.

8. Ноти – це мовчазні знаки на папері, які ще нічого не говорять про свою величезну художню силу. І треба дуже багато докласти зусиль, праці, часу, щоб твір ожив під пальцями піаніста, під смичком скрипаля або в голосі співака і по-справжньому схвилював слухача.

9. Кожний співак сам мусить шукати доріг до досконалості.

10. Якщо артист не хвилюється, то це значить, що він не переживає своєї ролі, а тому він

не артист, а ремісник.

11. Співак повинен своїм співом так захопити слухачів, щоб вони не тільки уважно слухали його, а й переживали разом з ним виконуване.

12. Якщо твір не хвилює – виконавець не досяг мети.

13. Співати треба так, щоб спів давав насолоду передусім тобі самому.

14. Без наполегливої повсякденної праці над собою неможливо досягти вільного володіння голосом.

15. Впевненість у собі – основа успіху.

16. Добрий той педагог, який зрозуміє природу голосу учня.

17. У житті все треба робити ритмічно, в хорошому темпі і ніколи не поспішати.

Зібрала та упорядкувала
Мирослава ЖИШКОВИЧ

ЧАРІВНА СИЛА МУЗИКИ

Ю В І Л Е І

І ПОЕЗІЇ У ТВОРЧОСТІ

ОЛЕКСАНДРА ЗЕЛІНСЬКОГО

Музою у творчості Олександра Зелінського – композитора, музикознавця, педагога, музичного менеджера постало геніальне слово велетнів української культури – Тараса Шевченка, Лесі Українки, Івана Франка, Олександра Олеся, Богдана Лепкого, а також поетів сьогодення – Івана Драча, Ліни Костенко, Анатолія Ковальчука, Петра Шкраб'юка, Іванни Савицької, Василя Мартинова. Епіграфом до незабутнього вечора-концерту, приуроченого 75-річчю львівського композитора стала цитата: «Поезіє, ти - сило чарівна, що музикою серце надихає», породжена думкою і серцем близьких по духу людей – Людмили і Олександра Зелінських. Щодо постаті Олександра Сергійовича Зелінського, в недалекому минулому випускника філологічного факультету Львівського університету ім. Івана Франка (1960), а згодом музикознавчого факультету Львівської консерваторії імені Миколи Лисенка (1967), він і по сьогоднішній день торує свій шлях у музичному мистецтві, продовжуючи кращі традиції педагогів: С.Людкевича (народна творчість), А.Солтиса (музична форма), Р.Сімовича (інструментоведення), А.Кос-Анатольського і М.Скорика (поліфонія), О.Цалай-Якименко, М.Скорика (спеціальність), щораз шире ділячись знаннями із студентською молоддю.

Олександр Зелінський є автором ряду наукових праць з історії, теорії музичного мистецтва, критичних статей про мистецьке життя Львова у місцевій пресі, нотних видань (2001, 2002, 2008 рр.), автор численних мистецтвоз-

особливою силою таланту наших з вами сучасників позначився проект «Вокальні твори Олександра Зелінського на вірші українських поетів», що відбувся 6 червня 2011 року у Великому Залі Львівської національної музичної академії імені Миколи Лисенка (автор і творчий керівник проекту – народний артист України Ігор Кушплер), де Музика і Поезія об'єдналися воедино. Виконавці – когорта творчої молоді, всі вихованці кафедри сольного співу ЛНМА імені М. В. Лисенка (класу професорів та доцентів: Людмили Божко, Ігора Кушплера, Мирослави Логойди, Романа Вітошинського, Анатолія Липника, Василя Дудара, Наталії Свободи, Мирослави Жишкович), а також концертмейстери: Наталія Майчик та Олена Аліваєва, мистецтво яких значною мірою сприяло успіхові виконуваних камерно-вокальних полотен Ювіляра. Краса і велич вокального мистецтва були панівними впродовж всього дійства, де виконавці в пошуку істинних цінностей творили, переповнюючи простір духовністю.

навчих праць, присвячених: 100-річчю від дня народження С.Крушельницької, 100-річчю С.Людкевича, 200-річчю від дня народження М.Березовського, Першому галицько-українському гимну М.Вербицького, а також автор величезної кількості теле- та радіо-передач (в тому числі і радіопостановок на матеріалі життя

М.Лисенка, С.Монюшка, Дж.Енеску і т. д.). Збирач українського фольклору й побутово-концертної пісенної музики Львова минулих літ, О.Зелінський у 1989 році організував ансамбль «Львівське ретро», репертуар якого складався з української пісенної творчості 20-40-х років і дав поштовх для виникнення подібних колективів у Галичині.

Програма концерту «Вокальні твори Олександра Зелінського на вірші українських поетів», де Музика і Поезія творили єдине ціле, вирізнялася продуманістю

драматургії і цілісністю форми, приваблювала фаховістю режисури, оскільки дійство вибудовувалося в певній проекції. Мистецтво, зазвичай, засвідчуючи свою спадковість і актуальність, гнучко рефлексує на найсучасніші події, силою Божого провидіння і таланту митців виконує високу місію – єднає серця людей. І хоча «кожне

з мистецтв – за твердженням британського історика мистецтв Уолтера Пейтера, – стремиться до того, щоб стати Музикою», все ж Поезія – постає гарантом справжності часу. Зупинити мить, зупинити час спроможні вірші, бо «поезія – і є те рятівне чудо – через долучення до діонісійського вина Божественної музики...».

Перший відділ концерту обрамили дві композиції О.Зелінського «Блаженний муж» та «Боже спаси» на тексти з «Давидових псалмів» Т.Шевченка – найбільш

оспіваного поета в музичному мистецькому просторі і, як зауважив Іван Франко: «наділеного даром задивування "Божим світом"» у виконанні Я.Папайла (фортепіано – О.Аліваєва). Глибоко-психологічний твір О.Зелінського на вірші Т. Шевченка «Плач Ярославни» у виконанні Ірини Бараховської (фортепіано – О.Аліваєва) вирізнявся драматизмом інтерпретації сюжетної лінії.

Камерно-вокальний твір «Провесна», де музика Олександра Зелінського і поезія Лесі Українки становили єдину стихію, бо тільки так за твердженням поети можна передати «гармонію ідеалу з життєвою правдою», у виконанні Ксенії Бахрідінової (фортепіано – О.Аліваєва) вразив повнокровністю відтворення звуково-тембральної палітри навколишнього світу. Далі, в інтерпретації Богдана Косопуда (партия фортепіано – Н.Майчик) прозвучала вокальна композиція О.Зелінського «Освідчення» на слова Олександра Оле-

Закінчення, поч. на 9 стор.

ся (Кандиби Олександра Івановича), «поета напівтонів», «найсильнішого, – за твердженням Михайла Грушевського, – представника українського символізму». Не дивно, що композитора привабила природна мелодійність, майже пісенність його поезії, адже майже кожен віршик О.Олеся так і «просить» під ноти, ... має в собі мелодію», – про що в свій час наголошував Іван Франко. А й справді, Олександр Олесь, складаючи свої вірші-пісні, мав велике бажання вигравати їх на музичних інструментах – арфі, лірі, кобзі, які були у великій згоді з його музою. Сучасники О.Олеся згадують, що в розмові з ним не один раз можна було почути: «Коли б я був композитором, моя душа могла б безпосередньо говорити з душами людськими...».

Особливе місце у творчому доробку О.Зелінського посіли твори на слова Богдана Лепкого – поета, який пройшов непростий життєвий шлях: народився в священничій родині, згодом здобував освіту у Віденському, Краківському, Львівському Університетах, останні 40 років прожив у Кракові, але завжди залишався патріотом рідного краю. Не даремно, твори, що прозвучали в концерті, зокрема: «Розійшлися дві дороги» у виконанні Дарії Князевої, «Вечірня пісня» у виконанні Сергія Соболевського, «Рожевий квіте» у виконанні Людмили Осташ, «Прийди до мене» у виконанні Анастасії Блик, «Минеться ніч» у виконанні Сергія Севастьянова, де партію фортепіано виконала О.Аліваєва, об'єднані спільною для всіх композицій тематикою розставання.

Сьогодні, після багаторічного мовчання, Л.Костенко, поезія якої нікого не залишає байдужою, повертається, щоби сформувати нову модель української культури, що тримається принципу «трех М»: міфу, музики, магії. Про її творчість ми знаходимо чудові слова у Оксани Пахльовської, упо-

рядника найновішої книги Л.Костенко «Річка Герокліта»: «Хотілося ... поезії як свободи людських почуттів, орфічного переживання світу. Скільки б у нас не відбирали свободи, майбутнього і взагалі просто нормального регістру існування – ми сильні також тією мрією, якою здатні захищати самоцінність нашого особистого життя, неповторність нашого індивідуального зв'язку зі світом і з космосом...». Отож, у другому відділі концерту слу-

хацька аудиторія з особливою зацікавленістю приймала вишукані тексти поезиї покладені на музику О.Зелінським, який тонко реагує на чарівний і, водночас, гостропсихологічний світ поетичного мислення нашої геніальної сучасниці. Прекрасним художнім смаком вирізнялися інтерпретації вокальних полотен О.Зелінського на вірші Ліни Костенко – Богданом Косопудом і Наталією Майчик (фортепіано) «Коректна ода ворогам», Наталією Юречко та Оленою Аліваєвою (фортепіано) «Очима ти сказав», Миколою Корнутаком та Оленою Аліваєвою (фортепіано) «Музики».

В гості до Ювіляра прийшли друзі: знані композитори, вокалісти, піаністи, музикознавці, журналісти, кінорежисери, лікарі, юристи, поети, письменники і, що особливо приємно – численне студентство, що якнайяскравіше засвідчує мистецький рівень проекту. З осо-

бливою теплотою і вітальними поетичними віншуваннями на адресу О.Зелінського звернувся знаний львівський поет Петро Шкраб'юк, а музичним дарунком стало виконання Миколою Корнутаком та Оленою Аліваєвою (фортепіано) твору «Львів найкращий». З неменшим захопленням слухачка аудиторія сприймала виконання ансамблевих вокальних творів О.Зелінського: «Львову» на сл. П.Шкраб'юка і «В дорогу» на сл. І. Франка у ви-

ва і музика Олександра Зелінського) у виконанні чудового сузір'я талантів вокального мистецтва (партія фортепіано – О.Аліваєва).

Творчий тандем професора І.Ф. Кушплера – автора та керівника проекту «Вокальні твори Олександра Зелінського на вірші українських поетів» з композитором-Ювіляром і за участі талановитої молоді кафедри сольного співу ЛНМА імені М. В. Лисенка сприяв творенню прекрасного дійства, даруючи шанувальникам камерного вокального мистецтва відчуття, що «не ми слухаємо Музику, а Музика слухає нас» – словами німецького музичного критика і філософа Теодора Адорно. Цінно, що всі репетиції попередні концерту проходили за участі композитора, а вже в часі ходи мистецького проекту кожен з виконавців зачаровував не тільки красою голосів соковитих тембрів, артистизмом, яскравою індивідуальністю, але й вмінням створювати неповторні вокально-сценічні образи, гармонійно збагачуючи драматургію дійства.

Сподіваємося, що емоційна піднесеність, натхненність і свобода творчості, які домінували впродовж концертного вечора, даруючи кожному з присутніх промінчик цілющої енергетики любові, довгий час живитимуть у душах і серцях шанувальників мистецтва вокального співу, високого поетичного слова українських геніїв і творчості Олександра Зелінського – нашого сучасника, композитора, митця, адже «мистецтво у сучасному світі, – за словами Брейта Хейтона, – одне з того нечисленного, що ... виражає сутність людини. Мистецтво може пробуджувати у інших почуття, експресію і пристрасть. У цьому у полягає його справжня цінність».

Ніна ДИКА,
кандидат
мистецтвознавства

ЗАБУТА УКРАЇНСЬКА ПРИМАДОННА – ЛІДІЯ ЛИПКОВСЬКА

З ІСТОРІЇ

Лідія Липковська народилась 28 квітня (за старим стилем) і 10 травня (за новим) 1884 року в селі Бабино Хотинського повіту Бессарабської губернії (нині Кельменецького району Чернівецької області) у сім'ї вчителя, де було троє сестер і четверо братів. Рід Липковських був багатий на талановиті особистості. Серед предків Лідії Липковської було немало творчо обдарованих особистостей: відомий скрипаль-віртуоз М.Небожинський, відома оперна співачка, солістка Петербурзького імператорського театру Еріка Тріко. А тіткою Липковської була знаменита українська актриса Марія Заньковецька. Мабуть, саме приклад видатних артистів з родини сприяв зародженню мрії про сцену та театральне життя, хоча батьки усіяло противились романтичним бажанням доньки.

У 1895 році сім'я переїхала в Кам'янець-Подільський. Наприкінці XIX століття Кам'янець-Подільський, як центр губернії, відзначався досить інтенсивним культурним життям. У репертуарі театральних труп, які гастролювали в місті, були вистави М.Глінки, П.Чайковського, О.Даргомижського, Дж.Верді, Ш.Гуно, Ж.Бізе. На афішах приваблювали увагу імена відомих українських акторів, представників «театру корифеїв»: М.Кропивницького, М.Заньковецької, М.Садовського. Інтелігенція, особливо молодь, захоплювалися театром і музикою. Популярними були студійні спектаклі гімназистів, музикальні вистави і вечори. Чоловічий хор духовної семінарії очолював майбутній талановитий композитор Микола Леонтович. Така артистична атмосфера одного з важливих культурних центрів України сформувала естетичний світогляд і визначила коло художніх

Останнім часом в український музикознавчий простір все більше повертається імен, які були замовчувані чи незаслужено забуті. Однією з видатних українських співачок, що виступала на багатьох європейських і світових сценах є уродженка буковинського краю – Лідія Яківна Липковська (1884 – 1958 рр.). На жаль, до нашого часу творча постать Лідії Липковської недостатньо висвітлена дослідниками, хоча в період активного концертування її співом захоплювались та високо поцінували М.Римський-Корсаков, Ц.Кюї, Е.Направник, О.Глазунов, Ж.Массне, К.Станіславський, В.Мейєрхольд, В.Качалов, А.Луначарський, Ф.Шаляпін.

Лідія Липковська у ролі Наталки в оп. М. Лисенка "Наталка Полтавка".

Фото з архіву м.Кишинева-друкується вперше

пріоритетів майбутньої примадонни.

У 1896 році Л. Липковська поступила одразу до V-го класу (навчання в гімназії починалося з VII-го класу і завершувалося в I-му)

Маріїнської гімназії, оскільки вона була донькою вчителя і отримала загальну достатньо ґрунтовну домашню освіту. Гарна підготовка і старанність допомагала досягти успіхів в обов'язкових

дисциплінах, а крім того, як можна судити за збереженими архівними матеріалами гімназії, Лідія навчалась шитву, малюванню, танцям і співам. Першими її публічними вокальними виступами були сольні партії в церковному хорі, що одразу принесло молоденькій гімназистці визнання її таланту в місті. Саме під час навчання в гімназії ім'я Лідії Липковської стало відомим у Кам'янці-Подільському серед місцевих меломанів, які захоплювались чудовим сопрано церковного хору.

Лідія Яківна, як і багато інших вихованок Маріїнської гімназії, по завершенню повного курсу навчання одержала звання домашньої вчительки. При цьому слід враховувати, що Кам'янець-Подільська гімназія у той час належала до одного з найкращих жіночих навчальних закладів на території України. Переконливим підтвердженням того є свідчення сучасників про високий рівень освіти самої Липковської, та її літературні успіхи. В літературі зустрічаються відомості про те, що її поезію друкували в періодичних виданнях Росії.

Саме в Кам'янці-Подільському відбулася подія, яка змінила особисте життя Лідії Липковської і мала вплив на її творчу кар'єру. У віці 17 років вона закохалася в молодого кам'янчанина, випускника чоловічої гімназії, німця за походженням Христофора Маршнера – студента факультету східних мов Петербурзького університету, проти волі батьків одружилася з ним і виїхала до Санкт-Петербургу – ближче до такого бажаного для неї світу театру і співу. Та чоловік не розділяв прагнень дружини, її любові до мистецтва, тому згодом їм судилось розлучи-

Закінчення на 12 стор.

тись. Лідія Липковська згадує в своїх мемуарах: «В мені жила та всеперемагаюча сила, яка керувала і допомагала мені, маленькій дівчинці, здолати всі перешкоди, щоб досягти бажаної мети».

У 1903 році Лідія Маршнер поступила до Петербурзької консерваторії в клас вокалу Наталії Ірецької, яка зацікавилась обдарованою дівчиною і клопотала перед імператрицею за оплату навчання та виділення їй 100 карбованців на прожиття. Вже 4 січня 1904 року (за іншими даними 2 січня 1906 р.) тріумфально дебютувала у Великій залі Петербурзької консерваторії в опері Д.Верді «Ріголетто» і вже виступила під своїм дівочим прізвищем Липковська. Тріумф молоді співачки був беззаперечним і після виконання ролі Джильди ім'я Лідії Липковської стає відомим всій театральній громадськості Петербурга.

Володіючи надзвичайно красивим колоратурним сопрано теплого тембру та широкого діапазону, яскравим темпераментом, музичною та артистичною культурою, Липковська опанувала найскладніші оперні партії, а також охоче виступала і з камерним репертуаром. Гастрольні виступи принесли їй світову славу. Зарубіжні музичні критики ставили актрису в один ряд із видатними співачками того часу – Марією Ван Зандт, Аделіною Патті, Марією Малібран, Амелією Галлі-Курчі, називали артистку «північною зіркою».

Протягом багатьох років концертної та викладацької діяльності Лідії Яківни сформувався її питомий репер-

туар, в якому переважали партії в операх російських композиторів – М.Римського-Корсакова, П.Чайковського, М.Мусоргського, А.Гречанинова. І хоча українська культура в той час не мала можливості репрезентуватись на оперних сценах, однак незмінними візитівками концертних виступів Липковської були українські романси В.Заремби, С.Гулака-Артемівського, М.Лисенка та українські народні пісні. Сама співачка ніколи не втрачала зв'язку з батьківщиною і намагалась при найменшій можливості відвідувати рідний край.

У спогадах співачки знаходимо інформацію про її концерти в рідній Буковині, куди вона приїжджала наприкінці 20-х років і на свої концерти у Чернівцях запрошувала знайомих з рідного села Бабин. Тоді ж вона згадує і про музичні зацікавлення своєї родини, які реалізовувались, незважаючи на воєнні лихоліття: «Мій батько був дуже музикальним, грав на скрипці і склав з селянських дівчат і хлопців гарний хор – він знався в хороших голосах – відзначав, що мій голос розвився, став сильнішим – я співала під акомпанемент цього хору багато українських пісень і церковних наспівів, з яких п'ятиголосне «Господи помилуй» було моїм улюбленим і викликало захоплення». У мемуарах Липковська присвячує найпоетичніші рядки своєму рідному краю: «Весна була рання, коли я приїхала. Одягнувся наш сад в весняне вбрання, чарівні трелі пташок і сонця яскраве світло надсилали мені свої вітання. Біля вікна моєї кімнати

ріс бузок і пахучий кущ рози, куди щовечора прилітали солов'ї давати свій концерт».

Гастрольний графік Липковської тих років вражає. Окрім концертів в Москві, Одесі, Києві, Кишиневі, Ростові, Катеринославі, Вільні, Ризі, Варшаві ряд успішних концертів відбулись в США водночас із Д.А.Смірновим. В 1919 – 1920 рр. здійснила восьмимісячну поїздку разом з піаністом Олександром Скляревським – в Японію (Токіо), Китай (Шанхай, Харбін), Сінгапур, Яву, Філіппінські острови, далі по містам Австралії і Нової Зеландії, але вже з новим концертмейстером Олександром Свержинським. Останній концерт Лідії Липковської відбувся в Парижі 1951 року.

Їй довелося виступати на найкращих сценах світу і з видатними співаками свого часу. Партнерами Лідії Яківни по сцені в різні часи були: Г.А.Бакланов (другий чоловік співачки), М.А.Большаков, В.П.Дамаєв, В.І.Касторський, А.Мозжухін, Л.В.Собінов, М.І.Фігнер, Ф.І.Шаліпін, А.Паскуале, А.Бончі, Джон Мак-Кормак, Дж.Мартинеллі, Т.Руффо та багато інших.

У репертуарі співачки налічувалося понад 60 партій з опер та оперет різних епох і національних шкіл. Її найкращими партіями вважались: героїні опер М.Римського-Корсакова – Марфа («Царська наречена»), Снігуронька («Снігуронька»), Ольга Токмакова («Псковитянка»), Волхова («Садко»), Царівна-Лебідь («Казка про царя Салтана»), Шемаханська цариця («Золотий півник»); а також Тетяна («Євгеній Онегін» П.Чайковського); Амур («Орфей та Еврідіка»

К.В.Глюка); Розіна («Севільський цирюльник» Дж.Россіні); лірико-драматичні жіночі партії опер Дж.Верді – Віолетта («Травіата») та Джильда («Ріголетто»); психологічні партії французької ліричної опери – Джульєтта («Ромео і Джульєтта» Ш.Гуно); Лакме («Лакме» Л.Делиба; у цій ролі вона вперше виступила в ансамблі з Ф.Шаліпінім); Лейла («Шукачі перлів» Ж.Бізе), Манон Леско («Манон» Ж.Массне).

Окрім оперних вистав та концертної практики, з 30-х років Лідія Яківна активно займалась викладацькою діяльністю – працювала на кафедрі сольного співу в Кишинівській консерваторії (1937 — 1941 рр.), з 1948 р. була професором Тімішоарської консерваторії в Румунії, в російській консерваторії в Парижі. Після Другої світової війни вона виїхала до Лівану і там з 1953 р. до 1958 р. була ректором столичної Бейрутської консерваторії.

Померла Лідія Яківна Липковська 22 березня 1958 року в Бейруті.

За те, щоб називати «царицю оперної сцени» своєю національною гордістю, борються Росія, Румунія, Молдова та Україна. На Буковині в Бабинській сільській бібліотеці створили кімнату-музей, назвали іменем Липковської вулицю, де було родинне обійстя, встановили перед ним бронзове погруддя. Але справжнього визнання на батьківщині Лідія Липковська поки що не отримала.

Росіна РИМАР,
кандидат
мистецтвознавства

РОЗДУМИ ПРО ГОЛОС

• *Думай, як краще зрозуміти педагога, а не що йому заперечити, не як оправдати недолік, а як його позбавитись...*

• *Сам співаєш – не все зауважиш, іншого слухаєш – і все зауважив; звідси – критикувати завжди легше!*

• *Для співу потрібні дві речі: вухо і голос, для навчання –*

ще і голова...

• *Не так важливо, що закінчив, а чого досягнув!*

• *Талант співака перш за все виявляється у здатності до самовдосконалення і новаторства, у вмінні черпати корисне звідусіль і від кожного, не копіюючи, але творчо «переварюючи»; рушійні сили цього процесу – розум, терпіння і вимоглива праця.*

Солоснів
Культурно-мистецький часопис
кафедри сольного співу Львівської національної
музичної академії ім. М. В. Лисенка

Головний редактор – Ігор КУШПЛАЕР
Заступник головного редактора – Мирослава ЖИШКОВИЧ
Відповідальний секретар – Богдан КОСОПУД
Літературний редактор – Оксана ДІТЧУК

Наклад: 250 прим.